

Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека
ім. І. Франка

Центр європейської інформації

Демократичні цінності Європи

Пам'ятка користувачеві

Івано-Франківськ
2011

Пам'ятка користувачу „Демократичні цінності Європи” складена в рамках святкування тижня демократичних цінностей і висвітлює історію та поняття демократії та демократичних цінностей Європи.

В матеріалі представлені документальні джерела Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка та вебліографічні ресурси на дану тему.

Рекомендована всім, хто виявляє інтерес до розвитку демократичних процесів у Європі.

Укладачі:

О. Люба – зав. відділом ЦЕЗІ ОУНБ ім. І. Франка,
консультант ЦЄІ

Відповідальний за випуск:

Л. Бабій – директор ОУНБ ім. І. Франка

Тираж 20 прим.

Нинішня Європа побудована на триєдиних цінностях: природні права людини, демократія (для Європи це ліберальна демократія) та верховенство права. Ці цінності взаємопов'язані між собою. Не може бути справжньої демократії, якою є ліберальна демократія, без урахування і реалізації природних прав людини, не може бути верховенства права, якщо не реалізовані права людини. В основі цих цінностей лежить ядро – свобода. Як писав Руссо: „Людина народжується вільною...”, потім ставив кому і продовжував: „...але повсюди вона в кайданах”. Якщо беремо верховенство права, то саме через нього людина може реалізувати свою свободу і всі природні права, які належать від народження. Обов'язком держави є гарантувати природні права людини. Якщо говорити про демократію, то для того, щоб вона функціонувала, потрібно, щоб людина дійсно мала свободу, нею користувалася і мала змогу вільно створювати демократичні інститути, чи то на виборах до парламенту, чи вільно обирати уряд, чи вільно міняти думку і переходити із фракції у фракцію тощо.

Демократія – це суспільне самоврядування, яке здійснюють рівноправні громадяни через безпосередню участь в обговоренні й вирішенні громадських справ шляхом вільного вибору (голосування).

Демократія виникла й існує як намагання і можливість для людей вирішувати свої справи власними силами. Демократія — це насамперед суспільне самоврядування, самокерування, самостійність. Це система, яку А. Лінкольн визначав як „правління народу, через посередництво самого народу, для народу”.

Демократичні цінності – це те, заради чого демократію варто захищати, це уособлення її значущості і життєдайності, її привабливості для мільйонів людей, те, завдяки чому демократія здобуває нових прихильників в усьому світі.

Демократія потребує свідомого й активного залучення громадян до суспільного життя і без цього вона не може відбутися. Застерігаючи від романтизованого бачення демократії, Е. Бенеш писав: „Передусім демократія означає працю, працю велику, головним чином малопомітну, працю систематичну, наполегливу, постійну і напружену”. Громадянство, розвинений громадянський стан є цінностями, бо вони підносять людину, цивілізують її, формують порядок, заснований на свободі й відповідальності.

Суперечки про фундаментальні західні цінності чи принципи точаться в наших мас-медіа. Вони полягають у тому, що статус згаданих принципів побудови суспільства на Заході залишається дуже спірним.

На фронтоні Європейського дому не знайдете жодного гасла, але на французьких монетах, як і колись, красується старий девіз Великої революції „свобода, рівність, братерство”. З приводу кожного з цих понять-девізів у європейському суспільстві не існує одностайності. Коли в революційному Парижі Декларація прав людини і громадянина формулювала основи

ліберальних принципів життєвлаштування майбутнього вільного суспільства – в Англії Едмунд Берк обґрунтовував альтернативну ідеологію консерватизму, що й сьогодні залишається не менш авторитетною для певних політичних сил.

Більш-менш загально визнано, що західне суспільство тримається на трьох засадах: політичної демократії, ринкової економіки і національної держави (по-англійському nation-state, „нації-держави”). Чимало авторів писали про крах ідеї нації-держави, про рівність ведуться вчені диспути, а про братерство ніхто взагалі не хоче згадувати. Головна проблема, однак, полягає навіть не у виборі відповідних формулювань. У західному суспільстві немає одностайності в розумінні того, чи можна взагалі „будувати” суспільство на певних ідеалах, принципах або засадах.

Декларація прав людини і громадянина 1789 року проголосила чотири основні права, що є основою ліберального порядку: права на особисту свободу, власність, безпеку і право опору насильству. Ніхто в Європі і Америці їх не заперечує. Але від початку історії Нового часу існують глибокі розбіжності між консервативним та ліберальним тлумаченням основних суспільних цінностей. Ми найчастіше не беремо цього до уваги, ототожнюючи „Захід” то з право-консервативним, то з ліво-центристським його крилом.

Демократичні цінності — не привиди, не міфи і не вигадки хитрих політиканів. Відмова від них не просто збіднює життя і позбавляє його смислу. Вона неефективна і коштує надто дорого. Як сказав би знаменитий цинік, це гірше, ніж підлота. Це політична помилка.

Сучасна Україна робить перші спроби ідентифікації цілей і пріоритетів національного розвитку, напрацювання позитивного досвіду формування політичної стратегії і тактики як внутрішньої, так і зовнішньої політики. Майбутнє демократії тепер пов’язується не тільки з демократією в політичній сфері, а й в економічній, соціальній, культурній та інших галузях життєдіяльності суспільства.

Усі групи суспільства мають почуватися його невід’ємною частиною, а воно – спільним для них. У цьому полягає суть демократії. Без цього демократія приречена на провал.

Потрібно також зазначити, що демократія нерозривно пов’язана з законністю. Вона зміцнює повагу до законності, перетворюючи людей на найголовніше джерело права. Та водночас вона залежить від законності, оскільки без дотримання законів неможливо організувати вільні вибори, провести їх чесно або вирішити суперечки щодо виборчого процесу.

Виховання демократичної культури в соціальному житті України може бути успішним завдяки залученню інтелігенції до цієї справи на широкій суспільній основі. Саме в такий спосіб розвивалася національна демократія в Чехії, Швейцарії, Польщі, країнах Балтії.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Демократія : антологія / упоряд. О. Проценко ; Наук. т-во ім. В. Липинського. – К. : Смолоскип, 2005. – 1105 с.

Демократія – це дискусія : посібник / ред. С. Майерс. – Нью-Лондон, 2004. – 65 с.

Європейська конвенція з прав людини. – К : Фенікс, 2004. – 4с.

Європейська конвенція з прав людини: Відправні пункти : матеріали для вчителів. – К. : Кальварія, 2002. – 15 с.

Європейська конвенція з прав людини: Основні положення, практика застосув., укр. Контекст / за ред. О. Л. Жуковської. – К. : Віпол, 2004. – 957 с.

Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню. – К. : Фенікс, 2004. – 20с.

Європейський тиждень місцевої демократії та його проведення в Україні : зб. док., ст. і матеріалів / [уклад. Б. І. Волошинський]. – Івано-Франківськ, 2009. – 64 с.

Основи демократії: права людини та їх забезпечення в умовах суспільних змін : навч. посіб. / О. В. Філонов, В. М. Субботін, В. В. Пашутін. – К. : Знання, 2006. – 215 с.

Поступ демократії у світі: український контекст / Нац. фонд підтримки демократії США. – К. : Європа ХХІ, 2007. – 207 с.

Развитие демократии в мире: украинский контекст / Нац. фонд поддержки демократии (США) ; [лит. ред. О. Павлов]. – К. : Европа ХХІ, 2007. – 248 с.

Розвиток демократії в Україні: 2001-2002 рр. / Укр. незалеж. центр політ. дослідж. – К., 2006. –303 с.

ДЕМОКРАТИЧНІ ЦІННОСТІ ЄВРОПИ : Інтернет-ресурси

Демократичні цінності Європи

<http://www.biblioteka.uz.ua/vistavka/euroday.htm>

Європейський рух

<http://eurorukh.org.ua/ua/european-party-of-ukraine/program/index.html>

Європейські цінності

<http://h.ua/story/29888/>

Загальнонаціональні аудіовізуальні медіа як інструмент трансляції європейських цінностей

<http://www.niss.gov.ua/Monitor/januar2009/3.htm>

Майбутнє об'єднаної Європи та Україна

<http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/5302.htm>

Право Ради Європи

<http://lib.meta.ua/book/26036>